

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

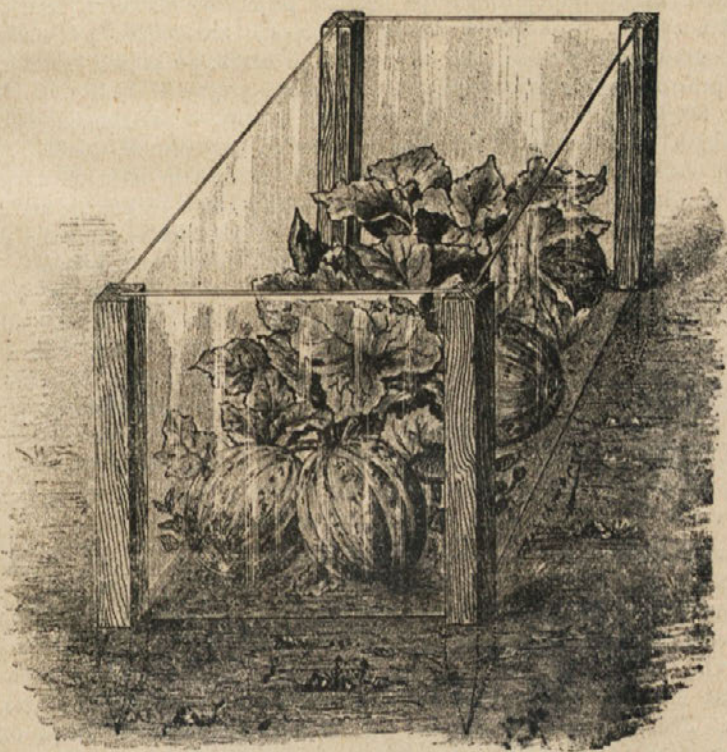
Št. 12.

V Ljubljani, 30. junija 1891.

Letnik IV.

Vzgoja dinj pod steklom.

Ni potrebno dokazovati, koliko lepše rasto dinje (melone) na planem, če so pokrite s steklenim pokivalom. Zato menimo, da bode podoba 33., katera kaže nadomestilo za tako pokrivalo, zanimala naše bralce, tem bolj, ker se da taka priprava prav ceno narediti.

Podoba 33.

Štirje ostruženi količki se namreč zataknejo na vogle čveterokota okoli dinje, katero zavarujemo. Strani čveterokota naj bodo toliko dolge, kolikor so steklene šipe. Primerna dolgost teh šip je 40 cm , širokost pa 30 cm . Šipe so zataknejo v

zareze na količkih, ki se vidijo na podobi. Peta šipa, ki je na vse štiri strani toliko dolga kolikor one, rabi za pokrovo. Samo ob sebi je umevno, da so vse te dolgosti poljubne in da vsak to pripravo naredi tako veliko, kakor mu prija.

Ta priprava je zelo cena in naredi se povsod lahko. Škoda, ako se ubije ena šipa, je majhna, in da se zopet vse lahko lepo spraviti, kadar se več ne rabi. Ravno tako se da pokrova, kadar je treba, privzdigniti in prostor prezračevati.

Mi prav živo priporočamo na ta način vzgajati dinje. Prav izvrstno se da na majhnih vrtovih s to pripravo vzgajati tudi zgodnja zelenjad, na pr. grah, kumare i. t. d.

Chrysanthemum frutescens.

Cvetlice so bile in bodo ljube prijateljice ljudem — prijateljice, ki so se omilile nekaj radi svežega zelenila in bujnega cvetja, nekaj radi prijetne vonjave. Da bi jih imeli okoli sebe, počeli so jih presajati v lonce ter jim odkazali prostor po stanovanjih. To pa ni bilo posebno lahko, kajti občutljivejše cvetlice se nikakor niso hotele zadovoljiti s tako ozkim prostorom, pričele so hirati in medleti. Trebalo je vse bistroumnosti vrtnarjeve, da jim je vsaj nekoliko dal tega, česar imajo v prosti naravi v tolikem izobilju, ter jih tako prisilil, da so se tudi v novem kraju udomačile. Umevno je, da treba tudi sedaj tako udomačene cvetlice skrbno gojiti, da uspevajo. Komur pa tega ne pripuščajo okolnosti, izkuša si pridobiti takih cvetlic, ki so tudi z manjšo pazljivostjo zadovoljne, pa enako veselo rastejo in cveto. Zato vidimo, ako se ozremo po oknih, po največ rastline, ki jim treba le priliti in jih vsako leto presaditi. Take priproste cvetlice bi bile: Pelargonija, fuksija, klinček, rožmarin, majaron, levkoja, tradeskancija, begonija in mnogo drugih. Občutljivejših cvetlic, kakor: Acelej, tujih primul, orhidej, gloksinij, kalceolarij, cinerarij in obilo drugih, katerim niti slovenskih imen ne znamo, kajti došle so iz drugih dežel, ne vidimo baš pogostoma. Vzrok je pač to, da nekatere poleg vse brige i pazljivosti usihajo, ker jim ni vsaka lega in ravnanje po godi. Preje navedene udomačene cvetlice imajo poleg vseh dobrih lastnosti edino napako, da cveto večinoma le po leti, ko je ipak cvetja v izobilju, po zimi pa izgube še celo perje ter pozabljene v kakem kotu prezimujejo. Jako pičlo številce jih je, ki nas tudi po zimi razveseljujejo ne le z zelenim perjem, ampak tudi z nežnim cvetjem. V tem maloštevilnem krdeci je odlična cvetlica, katere ime vidimo na čelu tega spisa — *chrysanthemum frutescens*, po naše bi jej morali reči grmičasta marjetica ali kresnica. V sorodstvu je navadni kresnici (*chrysanthemum leucanthemum*), ki meseca junija obilo cvete po njivah in travnikih. Iz nje cvetja delajo praške za uničevanje mrčesa. Podobni sta si cvetlici posebno po cvetu, tako da je odtrgana cveta skoraj težko razločiti drug od drugega.

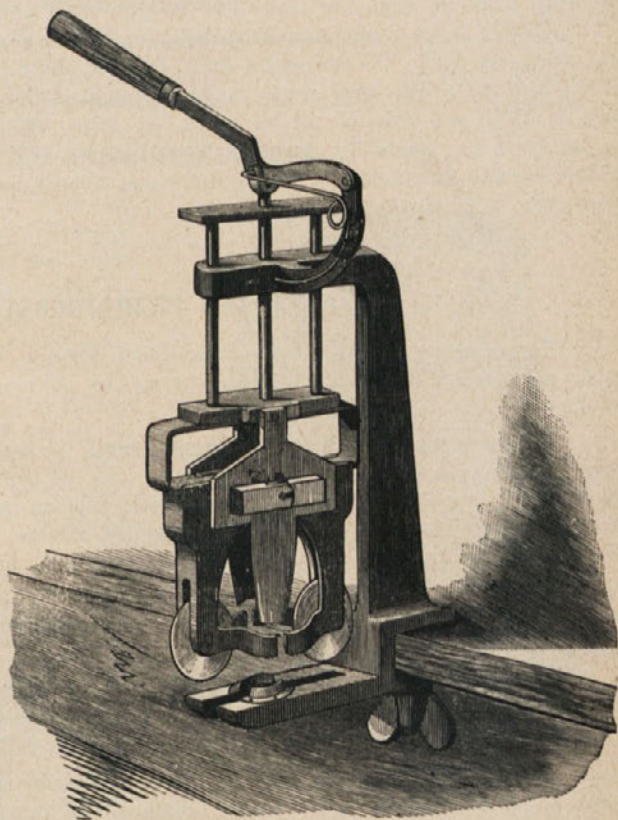
Grmičasta kresnica se najbolje pomnoži s potaknenci, ki se posade v posode, napolnjene z mešanico sipe in pisti. Posode se postavijo v senčnat kraj in zamakajo. Kadar naredo potaknenci korenino, presade se v cvetlične lonce, v mešanico kompostne ali listnate zemlje, vrtno prsti in sipe. Taka mešanica drži potrebno vlago, katere te cvetlice precej potrebujejo. Priliti jim je treba po leti skoraj vsak dan, posebno če so količkaj na solnci, a po zimi se jim priliva, kadar je potreba. Kedaj da potrebujejo vode, vidimo na velih listih, ki se pa hitro požive, kadar dobe potrebne vlage. Proti jeseni se cvetlice dobro poškrope s tobakovo vodo, da jim ne škodujejo listnate uši, katere se posebno rade drže te rastline, in to včasih tako zelo, da bi jo ugonobile, ko ne bi pomagali. Po zimi je imeti cvetlice na toplem v sobi, najbolje na kakem solnčnatem oknu. Cvesti prično kmalu po novem letu. O početku poganjajo posamezne cvete, a kolikor bolj se pri-

bližuje pomlad, toliko bolj se množe. Posebno lepo cvete okoli velike noči pa do konca junija ali še dalje. Ker cvete ravno ob času, ko še malokatera druga cvetlica v lonci, in ker so njeni cveti posebno nežni, pripravna je za okras božjim grobom in oltarjem.

Rajko Justin.

Stroj za rezanje breskev in izpahanje koščic.

V severni Ameriki je sušenje sadja jako razvit obrt. Dasi imamo tudi pri nas lepo sadje, vendar nas Američani, kateri reč bolje razumejo, v tej stroki posekajo, in tako kupujemo po prodajalnicah ameriško sušeno sadje in ga uživamo namesto domačega. To seveda ni nič čudnega, ker se pre-radi držimo starih navad, sušimo sadje z dimom in ga prinašamo na trg v prav neokusni obliki, zraven pa se še jezimo, če nam ne plačajo dobro blaga, ali če ga sploh nihče noče kupiti. Američan vse to dobro razume, on zna fino sušiti sadje brez dima, priredi ga okusno za prodaj, pri tem pa gleda, da ceno dela. Ceno pa je moči le tedaj delati, če se delo hitro pa lepo vrši, kar je zopet le tedaj mogoče, ako se rabijo stroji. Tak stroj, ki se rabi za rezanje breskev in ki ob enem izpahuje koščice, kaže podoba 32. Ta stroj je prav priprost, lahko se tudi doma izdela, a vender bolje opravlja delo nego roka. Dve ostri kolesi razrežeta vloženo breskev na dva dela, pah, narejen iz zavite jeklene plošče-vine, pa izpahne koščico. Ta mali stroj se pritrdi k mizi z vijakom; prerezane breskve brez koščic padajo v podloženo posodo, izpahnene koščice pa odrivajo druga drugo v stran.

Podoba 33.

Presajanje obzelenega drevja.

O tem piše nekdo v „Erfurter Gartenzeitung“: Pred dvema letoma sem moral presaditi popolnoma obzelenelo jablan. To drevo je bilo šele leto poprej vsajeno in je stalo na mestu, kamor je imelo sedaj priti neko poslopje. Škoda se mi je zdelo drevesa, in zato sem je sklenil presaditi, dasi nisem imel mnogo

upanja, da je ohranim. Mislil sem si pa, poskusiti ne bode škodovalo, saj vrtnarji pozno na jesen tudi presajajo drevje po razstavah, samo da poprej listje porežejo.

Vsega listja si nisem upal porezati, ker sem menil, da nekaj ga mora imeti jablan, da se vzdrži, vsega listja pa tudi ni pustiti, ker uvene in pri tem potegne ves sok iz drevesa. Drevo je bilo pritlično, zato sem lahko s škarpami odrezal vsakemu listu gorenjo polovico, in sicer po spodnjih listih več, po gornjih manj. Po zvršenem tem delu sem drevo vsadil. Presajal sem zelo oprezno ter tudi nadalje pozorno oskrboval drevo.

Uspeh je bil jako povoljen. Drevesce ni skoraj nič venilo, in ostanki listov so ostali sveži do zime, in drugo leto je bilo drevo popolnoma zdravo.

Dokler drevo raste, potrebuje listja, in kakor je znano, je listje drevju to, kar so živali pluća. Znano je pa tudi, da žival more živeti s polovico pluć, no, mislil sem si, potem tudi drevo lahko živi s polovico listov, in izkušnja je pokazala, da je res tako. Ko bi bil pustil vse listje, hotelo bi mnogo hrane, katere bi pa drevo ne moglo iz zemlje dobivati, ker so se večinoma pokvarile ob presaditvi lasnate koreninice, ki so za hrano najvažnejše. Za polovico listov je pa drevo uže dovolj hrane dobivalo.

Vrtnarske raznoterosti.

Pozna setev graha. Kdor hoče sejati meseca junija ali julija še enkrat grah, naj izbere v ta namen le zgodnje vrste, ne pa poznih, ker te prepozno cveto in ne rode.

Velike rane na velikem sadnem drevju, ki nastanejo, zlasti kadar vihar odkrehne veliko vejo, zarastejo se najhitreje, ako se precej gladko porežejo, potem pa zamažejo s cementom, pomešanim s precej debelim svižem. Cement se precej strdi in drži toliko časa, da se rana popolnoma zaraste, kar se zgodi v par letih.

Varstvo cepičev. Na cepiče, katere si cepil na visokodebelno drevje, sedaj kaj radi ptiči ter jih lahko polomijo. To zabraniš, če privežeš k deblu paličico, ki je viša nego cepič. Ptiči potem sedajo le na paličico, h kateri smeš tudi cepič privezati.

Da čebulice, katere sadiš, ne gredo v seme, moraš jih tako saditi, da jih je k večjemu polovica v zemlji. Globoče sajene gredo gotovo v seme. Čebulice za saditev tudi ne smejo biti prevelike, ker gredo tudi rajše v seme, nego majhne.

Kalasti ohrovt ali kalaste brzote (Sprossenkohl, brassica oleracea cauliflora) je po Slovenskem skoro povsod neznana, pa izvrstna zelenjad za prikuho. Seje se konec julija do srede avgusta, dorasle sadike se presajajo v južnem podnebju v zatišju, v bolj severnem kamor si bodi, prav tako kakor navadni ohrovt — brzote — ali še bolje, kakor brokoli. Do srede meseca oktobra narede tako presajene rastline uže visoke (tudi do 2 čevlja), s perjem obraščene trse, a zgornje perje se nikdar ne sklene v trde glave. V tem času treba po bolj severnih krajih rastline lepo izkopati ter jih kakor navadno zimsko zelenjad v klet spraviti. Po bolj južnih krajih pa, kakor v Vipavi, na Primorskem, puste se kar na vrtu kakor brokoli. Čim bolj pritiska zima, tem nagljeje se osiplje perje s trsja, za vsakim peresom pa vzraste namesto njega majhna, trda glavica ali kal (Sprosse). Enako se godi tudi po kleteh. Skubane, z mrvicami kruha potresene in s surovim maslom pošvrkane glavice so finejša prikuha od šparglov, in to celo zimo.